

Регенель Діана Павлівна
здобувачка магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю 053
“Психологія”
Науковий керівник:

Котлова Л.О., кандидат психологічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Типи конфліктних особистостей: теоретичний аналіз

На сьогодні існує велика кількість класифікацій конфліктних особистостей. Кожен дослідник створюючи власну типологію, концентрується на певному параметрі, описуючи та класифікуючи конфліктних особистостей, крізь власну призму розуміння важливості та першості того чи іншого обраного параметра. Одні дослідники виділяють типи конфліктних особистостей на основі причин їх формування, інші - за ступенем прояву негативних якостей, ще одні - відповідно до моделей поведінки особистості у конфлікті тощо.

У своїй статті ми розглянемо найбільш поширені класифікації, але перед тим, зазначимо, що під «конфліктністю особистості» ми матимемо на увазі: рису особистості, яка проявляється у неусвідомлюваному або усвідомлюваному стані готовності до деструктивної (конфліктної) міжособистісної взаємодії або ж її ініціації. А під «конфліктною особистістю» будемо розуміти - особистість, яка характеризується підвищеною частотою вступу у конфлікти. На сьогодні, у психології існує науковий термін НСР (high conflict personality), що перекладається як Висококонфліктна особистість, який був введений психотерапевтом Біллом Еді [6].

У 1991 році американський дослідник Р. Бремсон запропонував вісім типів конфліктної особистості, серед яких виділив : «Агресивісти», «жалібники/звинувачувальники», «нерішучі», «безвідповідальні», «ерудити/всезнайки». «Агресивіст» - той, хто постійно дратується, говорить грубощі, виявляє агресію у ставленні до інших. У цьому типі Р. Бремсон виділив три підтипи, а саме: «танки», «снайпери» та «підричники». Підтип «танки» можна описати як тих, хто є переконаними у абсолютній правоті своїх порад, окрім того, вони не терплять агресивних реакцій зі сторони інших. Підтип «снайперів» характеризується гострими та грубими висловлюваннями до оточуючих людей. Останній підтип «підричники» ведуть себе у конфлікті досить емоційно, лайливо висловлюючись у бік опонента, але при цьому можуть настільки гарно обіграти ситуацію, ніби жертвою у конфлікті стали саме вони.

«Жалібники» - постійно жаліються на всіх та на світ вцілому. Звинувачують інших у своїх проблемах та ніколи не беруть відповідальність за вирішення власних труднощів. «Нерішучі» - дратують усіх своєю нерішучістю, адже перед тим, як щось зробити роблять велику кількість спроб. Відсторонюються від тих людей, які можуть чинити тиск. Тут автор виділяє два

підтипи, перший підтип «нерішучих» - це «аналітики», вони надзвичайно обачливі та скрупульозні, перед тим, як на щось наважитись, аналізують усі можливі варіанти, роблять багато пробних кроків. Другий підтип цього типу – «добряки», для них більш важливим та цінним є збереження хороших стосунків, ніж недосягнута ціль.

«Безвідповідальні» - певною мірою тривожні особистості, які потребують дружньої та теплої атмосфери, оскільки постійно відчувають тривожність, що й підштовхує їх до агресивних проявів. Тип «ерудити» або «всезнайки» - цінні робітники, але поводять себе зухвало, своєю «ерудованістю» можуть викликати відчуття неповноцінності в інших учасників конфлікту [5].

Деяко схожу класифікацію запропонував дослідник В. Ратніков, виділивши такі типи як : «паровий каток», «приховані агресори/снайпери» та «розгнівана дитина». Особистості, для яких характерний тип «паровий каток» - постійно конфліктують з оточуючими, вважаючи, що усі мають поступатись своїми цілями та бажаннями заради їх комфорту. «Приховані агресори» - ті, хто мають приховане почуття агресії до інших, та проявляють її у не відкритий спосіб, створюючи неприємності оточуючим таємним шляхом. «Розгнівана дитина/підричники», тут В. Ратніков характеризує цей тип так само, як і Р. Бремсон, а саме, це той, від кого у будь-який момент можна очікувати раптовий емоційний вибух, як вияв бажання повернути собі контроль над ситуацією.

«Надпоступливі» - ті, хто завжди готові поступитися, хто хоче допомогти абсолютно усім навколо. Оскільки тих, кому обіцяють допомогти та поступитись постійно більше, а сил та енергії на усіх не вистачає, вони часто не виконують обіцяного, і як наслідок, їх слова розходяться з їх вчинками. «Мовчуни» - ті, з ким легко й швидко втрати терпіння, адже про справжні причини своєї поведінки вони нікому не зізнаються [3].

У 2000 році Д. Скотт додає до списку Р. Бремсона ще декілька типів: «максималісти», «хибні альтруїсти», «невинні брехуни» та «потайливі». «Максималісти» - характеризуються своєю нестримністю отримати бажане «тут і зараз», навіть якщо у цьому немає жодної необхідності. «Хибні альтруїсти» - достатньо оманливий тип, оскільки роблячи людині добро, насправді жалкують про це. Інколи, їх справжній мотив виявляється у саботажі або вимаганні компенсації. «Невинні брехуни» - постійні у своїй брехні настільки, що з часом опонент перестає розрізняти правду від брехні. «Потайливі» - ті, хто тримає усе у собі, а потім раптово, неочікувано для вас, починає проявляти свою накопичену невдоволеність та усі свої образи, про які довгий час замовчувалось [7].

Згідно проведеного нами аналізу, такі дослідники як: Ф. Бородкін, Н. Коряк, В. Шейнов, та С. Ємельянов виокремлюють одні й ті самі типи конфліктних особистостей, які певним чином або розширюють наявний список, або уточнюють та доповнюють характеристику кожного типу. Ф. Бородкін та Н. Коряк ще у 1989 році назвали п'ять типів конфліктних особистостей: демонстративний, ригідний, неконтрольований, надточний [1].

Дослідник В. Шейнов у 2000 році доповнює типологію, додавши до неї «безвольний» [4]. Натомість С. Ємельянов додає до переліку трохи інший тип,

який називає «безконфлітний», він орієнтується на швидкий успіх, тому схильний до зайвих компромісів, має слабку силу волі, нестійкий у власних судженнях та оцінках та непослідовний [2].

Аналізуючи типології різних дослідників, можна зробити висновок, що кожна людина має свій тип поведінки у конфлікті, розуміння якого може допомогти у вирішенні конфліктної ситуації.

Література:

1. Бородкин Ф., Коряк Н. Личность и ее формирование в детском возрасте: Психологическое исследование. Новосибирск : Наука, 1989. 189 с.
2. Емельянов С. Практикум по конфликтологии : учебн. пособ. для вузов. СПб : Питер, 2004. 340 с.
3. Ратников В. Коллектив как социальная общность. М. : МГУ, 1978. 216 с.
4. Шейнов В. П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение. М. : Амалфея, 1996. 278 с.
5. Bramson R. M. Coping With Difficult People. New York : Anchor Press/Doubleday New York, 1981. 226 p.
6. Eddy B. Who Are High Conflict People?. High conflict institute. URL: <https://www.highconflictinstitute.com/hci-articles/who-are-high-conflict-people>.
7. Scott G. G. Resolving Conflict - With Others and within Yourself. Oakland : New Harbinger Publications, 1994. 252 p.